

GÖRSEL İLETİŞİM AÇISINDAN EĞİTİM BİLİŞİM AĞINDA (EBA) OLUŞTURULAN YENİ MEDYA İÇERİKLERİ

New Media Contents Created In The Educational Information Network (EBA) In Terms Of Visual Communication

Berat YURTALAN

Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5919-4725>

Dr. Öğretim Üyesi. Gonca YAYAN

Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2915-3137>

ÖZET

Günümüzde teknolojik gelişmeler, hayatın her safhasında karşımıza çıkarken insan hayatını da o ölçüde kolaylaştırmıştır. Yaşadığımız çağda bilgisayar ve iletişim teknolojileri, bilginin üretilip paylaşılması noktasında özellikle de eğitim konusunda sıkça başvurulan önemli alanlardan birisi olmuştur. Söz konusu bu teknolojilerin sağlanmasıyla uzaktan eğitim de dünyada olduğu gibi ülkemizde de gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır.

Bugün bütün dünyada salgın bir hastalık olarak Covid-19'un insanların hayatını olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Bu kapsamda Dünya üzerindeki pek çok ülkede bu virüsün olumsuz etkilerini azaltabilmek amacıyla çeşitli önlemlerin alınmaya devam edildiği de bilinmektedir. Ülkemizde çeşitli alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da benzer önlemler alınmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), Eğitim Bilişim Ağı (EBA) aracılığı ile uzaktan eğitime yönelik yeni içeriklerden oluşan programları öğrencilerin kullanımına sunmuştur. Yaşadığımız pandemi ortamında uzaktan eğitim konusunda içerik sayısı ve çeşitliliği açısından en fazla katkının sağlandığı bir dönem olduğu da bilinmektedir. Bu eğitim sistemi (EBA) içerisinde her alanda olduğu gibi sanat alanındaki çeşitli programlar da söz konusudur.

Günümüzde bu kapsamda sanat eğitimi almış eğitimciler ile onlara destek veren grafik tasarımcılarının katkılarıyla EBA'da geliştirilen farklı türden programlar, yeni medya ve grafik tasarımın alanlarına girmektedir. Uzaktan eğitim sürecinde EBA için geliştirilen bu programlarla hedef kitlelere öğrenimin etkili bir biçimde verilmesi amaçlanmaktadır. EBA için hazırlanan video, görsel, animasyon ve diğer dijital içerikli programlarla tasarlanan yeni medya içeriklerinin grafik tasarım açısından etkinliğinin irdelenmesi makalede ortaya konulmak istenen temel amaçlardandır. Makalede nitel araştırma yöntemlerinden literatür tarama ve eser inceleme metotları kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Eğitim, EBA, Yeni Medya, Görsel İletişim, Grafik Tasarım, Sanat Eğitimi

ABSTRACT

Today, technological developments have made human life easier as we come across in every phase of life. In the age we live in, computer and communication technologies have been one of the most important areas where information is produced and shared, especially in education. With the provision of these technologies, distance education is becoming widespread in our country, as in the world.

Today, it is seen that Covid-19 as pandemic affects people's lives negatively all over the world. In this context, it is known that various measures are being taken in many countries around the world to reduce the negative effects of the virus. Similar measures have been taken in the field of education as in various fields in our country. Republic of Turkey Ministry of National Education (MEB), with Education Information Network (EBA) program has brought the programs consisting of new content via distance education into students use. It is also known that in the pandemic environment we live in is a period in which the greatest contribution is made to distance education in terms of the number of content and variety. Within this education system (EBA), just as in every field, there are various programs in the field of art.

Today, different types of programs developed in EBA, both with the contributions of educators who have received art education and graphic designers who support them, come under the fields of new media and graphic design. With these programs developed for EBA in the distance education process, it is aimed to provide efficient learning. One of the main

objectives of the article is to examine the effectiveness of new media content designed with video, visual, animation and other digital content programs prepared for EBA in terms of graphic design. Among qualitative research methods, literature review and work analysis methods were used in the article.

Keywords: Distance Education, EBA, New Media, Visual Communication, Graphic Design, Art Education

1. GİRİŞ

İnsanoğlu ilk çağlardan günümüze kadar bilgiyi yayma ve bilgiye erişme konusunda çeşitli yollara başvurmuştur. İnsanların genellikle birbirlerini anlamak için iki iletişim yolunu konuşma ve yazmayı kullandığını da biliyoruz (Özsoy, 2015, s.7). Günümüzde ise bilgi ile bilginin yayılma hızı teknolojik imkânların yaygınlaşmasıyla sürekli olarak artmaktadır. Bu kapsamda büyük bir sistem (uydular), küçük bir sistem (taşınabilir video kayıt cihazları), kitse iletişim aracı (televizyon) ya da bilişim teknolojisi (bilgisayar) bulunabilmektedir (Ketenci ve Bilgili, 2006). Söz konusu bu durum bilgiye ulaşma noktasında insanoğluna birçok alanda katkı sağlarken eğitim alanında da köklü değişikliklere neden olmaktadır. Bunun sonucu olarak eğitim teknolojilerindeki gelişmelere paralel bir şekilde bilgiye ulaşma, bilgiyi işleme, kullanma ve yapılandırma imkânlarını da geliştirmiştir. Bu durum, eğitim materyallerinin çeşitlendirilerek elektronik ortamlara da taşınabilmesine katkı sağlamıştır. Günümüzde internet kullanımının artmasıyla uzaktan eğitim de dünya genelinde hızla yaygınlaşmıştır. Böylece bilinen eğitim ortamlarının dışındaki ortamlarda da öğrencinin ihtiyaç duyduğu zaman eğitime erişimine imkân sağlanmıştır.

Bugün Türkiye’de en çok kullanılan dijital eğitim platformlarından birisi olan EBA, programlarıyla uzaktan eğitim konusunda söz sahibi olma yolunda hızla ilerlemektedir. Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki EBA ile bütün eğitim kademelerinde okutulan derslere yönelik programlarla haftalık ders çizelgesinde yer alan derslerin yanı sıra öğrencilerin sosyal hayat, bilim ve teknoloji, kültür ve sanat gibi çeşitli alanlarda da gelişimine katkı sağlayacak içerikler üretilmektedir (MEB, 2020a). Günümüz eğitim sisteminden beklenen, öğrencilere sadece belirli bilgi ve becerilerin kazandırılması değil; bireyin bunlardan yola çıkarak farklı sentezlerle, farklı fikirler ve ürünler ortaya koyabilme yeteneğinin geliştirilmesi ile kazandığı bu davranışları gerektiği zaman, gerektiği yerde uygulayabilmesini de sağlamaktır (Gökay, 2019, s.13). Günümüz bilgisayar teknolojilerinin sağladığı imkânlar yanında ortaya konan materyallerle, görsel iletişimin sağlanması anlamında EBA’ya da önemli katkılar sağlamaktadır. İki ya da üç boyutlu kimi zaman da etkileşimli süreçlere dayalı, görsel tasarım, görsel iletişim tasarımı, grafik tasarım, kullanıcı odaklı tasarım, etkileşim tasarımı, kullanılabilirlik odaklı içerikler, programlama gibi dijital içerik geliştirme odaklı olan yeni medya kavramı; bünyesinde birçok bileşeni de barındıran disiplinleri kapsamaktadır (Erişti, 2018, s.23).

2. EBA’NIN GELİŞİMİ

EBA, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulan eğitim amaçlı bir dijital içerik ağıdır. Ders programlarında yer alan kazanımlara ilişkin içeriklerin elektronik ortama taşınması ile öğrencilerin bilgiye erişimi, etkin bir öğrenmenin gerçekleşmesine katkı sağlaması ve eğitimde fırsat eşitliğine katkı sağlanması da hedeflenmiştir. Ayrıca çevrimiçi ve etkileşimli bir dijital eğitim platformu olan EBA; öğrencilere zengin ve eğitici içerikler sunmak, bilişim kültürünü yaygınlaştırmak, bilgiyi kullanmak, yapılandırmak ve farklı öğrenme özelliklerine sahip öğrencilere ulaşmak amacıyla teknolojiyi bir araç olarak kullanmak için tasarlanmıştır (MEB’den aktaran Demir vd., 2018).

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda eğitimle ilgili bileşenlerin bilimsel ve teknolojik esaslara dayanan ve bunlarla ilgili yeniliklerin, çağın gereksinimleri doğrultusunda sürekli olarak geliştirilmesini gerekli kılan bir platformda yer almaktadır (Millî Eğitim Temel Kanunu, 1973, Madde 13). Millî Eğitim Bakanlığı da söz konusu gereksinimleri karşılamak ve örgün eğitime destek olmak amacıyla EBA’yı bu eğitim sistemine dahil etmiştir. Bu sistem, dünyadaki gelişen teknolojik imkânları da kullanarak öğretmenlerin ve öğrencilerin okulda ya da okul dışında da faydalanabilecekleri internet tabanlı bir eğitim ortamını sunmayı amaçlamaktadır. EBA bu teknolojiyi etkin bir şekilde kullanarak farklı öğrenme özelliklerine sahip öğrencilerin kendini geliştirmelerine imkân sağlamayı, öğretmenlerin de ortak bir alanda bir araya gelmeleri ile eğitime katkı sağlamaları da amaç edinmiştir. Bu kapsamda öğretmenler ve öğrenciler tarafından ihtiyaç duyulan eğitim amaçlı içeriklere eba.gov.tr dijital eğitim platformu üzerinden ulaşılmasına da zemin hazırlanmıştır. Öğrencilerin bulunduğu ortamdan bağımsız olarak ders notlarına, ders içi projelere ve öğretmen tarafından verilen ödevlere ulaşabilmesi, ürettiği bilgileri öğretmeni ve diğer arkadaşlarıyla paylaşabilmesi yanında platformda yer alan yardımcı dokümanlarla öğrendiği konuları pekiştirebilmesine de imkân sağlanmaktadır (MEB, 2020b).

3. EBA İLE UZAKTAN EĞİTİM

EBA, Eğitimde FATİH Projesinin bir parçası olarak hizmet veren bir sistemdir. Projenin başlıca prensipleri içinde; eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğini sağlamak, okulların sahip olduğu teknolojiyi iyileştirmek, bilişim teknolojilerini öğrenme ve öğretme sürecinde daha fazla duyu organına hitap edebilecek bir hale getirmeyi amaçlamaktadır (MEB, 2020c). EBA sistemindeki içerikler, bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin sağladığı imkânlar da kullanılarak oluşturulmuştur. Bu içerikler, güncel öğretim programları temel alınarak stüdyo ekipleri, dış çekim ekipleri, yeni medya tasarım ekipleri, grafik tasarım ekipleri ile eğitim öğretimin saç ayağı olan öğretmenlerden oluşan geniş katılımlı insan kaynağı ile desteklenmektedir. Bu sürecin her aşamasında çeşitli alanlarda etkin bir rol üstlenen öğretmenlerin tecrübeleri ile kaliteli insan kaynağı da oldukça önemlidir. Çünkü; genel anlamda bu sistemle sınıf ortamının dışında gerçekleşen ve yüz yüze eğitimin mümkün olmadığı durumlarda öğretmenler, teknolojinin sağladığı imkânlarla uzaktan eğitimi yenilikçi bir bakış açısıyla hedef kitleye ulaşabilmede daha etkili boyutlara taşıma imkânına da ulaşabilmektedir.

2019 Yılı'nın sonlarında Çin'de ortaya çıkan ve salgın bir hastalık olan Covid-19, kısa sürede dünyanın birçok ülkesinde hızlı bir şekilde yayılmıştır. Hastalığın bulaşıcı etkisini kırmak amacıyla alınan önlemler kapsamında, Türkiye'de eğitim ve öğretime ara verilerek uzaktan eğitime geçilmiştir. Bu gelişmelerle birlikte EBA'ya ek olarak, EBA tv ilköğretim, ortaokul ve lise televizyon kanalları kurulmuş ve EBA platformunun aktif olarak kullanılabilmesi için de, bütün eğitim kademelerine yönelik hızlı bir içerik üretme zorunluluğunu da beraberinde getirilmiştir. Daha önceki kullanım amaçlarının yanında yenilenen bu öğretim programlarına hizmet edecek olan içeriklerin oluşturulmasında güncellikte ve önemli bir misyonu olmuştur. Yalnızca sınıf ortamında işlenen derslere yardımcı bir platformla, derslerin bütün içeriklerinin bulunduğu bir sistem haline getirilmiştir. Böylece yürürlükte olan programlara ait yeni içeriklere sahip programlar uzaktan eğitim çerçevesinde milyonlarca öğrencinin kullanımına sunulmuştur.

4. EBA'DA KULLANILAN YENİ MEDYA ARAÇLARI VE GÖRSEL İLETİŞİMİN BU SÜRECE KATKILARI

Yeryüzünün en büyük keşiflerinden birisi olan yazının kullanımıyla başlayan dönemde ne zaman, nerede ve nasıl kullanıldığı bilinmemekle birlikte - insanlar; tarih öncesi devirlerden başlayarak duyu, düşünce ve yaşantılarını dile getirmek için kalıcı şekiller araştırmışlardır (Kınık, 2005, s.23). Önceleri basit resimlerden oluşan formların daha sonraları sembolik biçimlere ve bunların seslendirilmesi ile de harflere dönüştüğü bilinmektedir. İlk örneklerinin kullanımı ile insanın bilgiyi kuşaktan kuşağa aktarma eğiliminin bir sonucu olarak, eğitim ihtiyacı da karşılanmaya başlanmıştır. Eğitim ve öğretim faaliyetleri için üretilen, tasarlanan öğretim materyallerinin tasarımı da diğer birçok alanda olduğu gibi teknolojik imkânların ortaya çıkışı ve yaygınlaşması sonucu gelişmeler kaydetmiştir. Teknoloji ile gelişen öğrenme ve öğretme yaklaşımları, stratejileri, yöntemleri, araç veya materyalleri öğretim teknolojileri kavramının içerisinde yer almıştır. Günümüzde bilişim teknolojileri kullanılarak tasarlanan öğretim materyalleri; grafik tasarım, yeni medya vb. görsel iletişim alanları ile birlikte ilerlemeye devam etmektedir. (Alpan, 2008, s.75).

Tasarım sözcüğü, bir şeyi zihinde biçimlendirilme, kurma, tasavvur etme olarak da tanımlanmaktadır (Alpaslan, 2003). Başka bir tanımda ise tasarım için, soyut düşünce boyutundan çıkarak somut algılama ve formların dünyasına ait fonksiyonel önerilerin kapsanması şeklinde yer almaktadır (İnan, 1998, s.1). Batı dillerindeki karşılığı dizayn olarak da kullanılan tasarım; planlama, eskiz yapma, biçimlendirme ve kurgulama vb. değişik anlamların katılımıyla içerikçe güç bir kavramı niteler (Aker, 2003). Aslında tasarım, çok farklı alanlarda yer alan ürünlerin oluşturulmasında kullanılan sihirli bir sözcüktür. Görsel Sanatlarda tasarım ise; genellikle, resim, heykel, mimarlık, endüstri ve moda tasarımı, dijital-video sanatı, enstalasyon, grafik-baskı sanatları gibi her biri uzmanlık gerektiren sanatın birbirinden farklı disiplin alanlarını da kapsamaktadır (Bağirov, 2014a, s.11).

Grafik tasarım; bir mesajı görsel ya da belirli bir hedef kitleye ulaştırmak amacıyla afiş, el ilanı, billboard, ambalaj, kitap, dergi gibi yazılı ve görsel elemanlarla sanatsal ölçütleri içinde tasarlayan ve çizen kişileri yetiştiren bir eğitim dalına verilen isimdir (İncearık, 2011, s.15). Bu yönüyle grafik tasarım eğitimle doğrudan bir ilişki içerisindedir. Eğitim alanında kullanılan birçok öğretim materyalinin tasarımı, grafik tasarımın uzmanlık alanına girmektedir. Öğretim materyallerinin programa hizmet etmesi, kazanımları karşılaması ve bilimsel içeriğinin oluşturulması sürecinin alan uzmanlığı gerektirdiği; tasarımlarının ise belirli bir estetik kaygı ile oluşturulması gereken alan uzmanı sanat eğitimcilerinin görüş, öneri ve katkılarıyla şekillenebilecek materyallere ihtiyaç olduğu da bilinmektedir (Yurtalan, 2019, s.3). Bu durumun basılı ya da elektronik içerikli materyallerin tamamı için gerekli olduğu düşünülmektedir. Bugün

grafik tasarımda bilgisayar teknolojilerinin kullanımıyla birlikte diğer alanlarda olduğu gibi öğretim materyallerinin tasarımında da çeşitli gelişmeler yaşanmaktadır.

Bilgisayar teknolojilerinin yaygın olarak kullanımından önceleri, tasarımcılar tarafından grafik tasarım bilgisinin etkili bir biçimde kullanılması sürecinde matbaa ile yakın bir ilişki içerisine girmiştir (Weill, 2008). Daha önceleri elle çizilip başka yüzeylere değişik tekniklerle aktarılmaya çalışılan illüstrasyon ve animasyonlar, bilgisayar programları aracılığıyla grafik tasarımcılarca tasarlanırken fotoğraf ve diğer görseller üzerinde istenilen etkileri oluşturmak için bilgisayar yazılımlarının sağladığı imkânlarla kullanılmaya başlanmıştır (Bağirov, 2014b, s.23). Grafik tasarım ürünlerinin çeşitli üretim teknikleri yardımıyla yaygınlaştırılıp çoğaltılması sayesinde hedef kitle adı verilen geniş kitlelere ulaşılma amacı gerçekleştirilebilir (Uçar, 2017). Günümüz bilişim ve iletişim teknolojilerinin gelişimi, internetin yaygınlaşması ve teknolojik cihazların (bilgisayar, akıllı telefon, tablet, dijital kamera, fotoğraf makinesi vb.) insan hayatında oldukça yaygın olarak kullanılmaya başlaması ile yeni medya tasarımlarının oluşturduğu öğretim materyallerinin etkili öğrenmelerin geliştirilmesine önemli katkılar sağladığı düşünülmektedir.

Günümüzde teknolojinin hızla gelişmesi ve bilgisayar yazılımlarının yaygınlaşması sonucu benzerlik taşıyan hazır efekt, görüntü, clipart vb. birçok tasarım anlayışları hızla yaygınlaşmış ve kolayca sonuca varmanın çekiciliği ile tasarımlarda da daha çok yer almaya başlamıştır (Turgut, 2013, s.181). Fakat grafik tasarım ürünleri önceden tasarlanmış olsun ya da olmasın, bizi olumlu ya da olumsuz şekilde etkilemelerinde mesajın doğru ve etkili olabilmesinde tasarım ilke ve bilgilerinin nasıl işleneceğinin bilinmesini de gerekli kılmaktadır (Becer, 2015, s.33). Bugün grafik tasarımı, çok geniş bir alanı kapsayan güzel sanatların, uygulamalı sanatların yeni teknolojilerle bulunduğu bir alan olup ve bu imkânları kullanarak görsel öğelerle iletişimin yaratılmasına yardımcı olmaktadır (Odabaşı, 2006, s.17). Dijital ortam ve yüzey baskı ortamlarına yönelik üretilen; tanıtım, animasyon, kitap, film ve video, illüstrasyon, dergi, gazete, ambalaj, tipografi, kurumsal kimlik, oyun, çoklu ortam ve web tasarımı gibi geniş bir alanı içine alan grafik tasarım gerçekte görüntülerin üretilmesi ve tüketilmesi süreçlerinin merkezinde yer alır (Arıkan, 2009, s.9). Ayrıca teknoloji odaklı dijital iletişim süreçlerine dayalı tüm içerikleri kapsayan bu grafik tasarımı ile yeni medya kavramı, teknolojik gelişmeler ile gelişen, değişen, yenilenen ve güncellenen bir ortamı da oluşturmuştur (Standage'den aktaran Erişti, 2018, s.1).

Bugün EBA'da okul öncesinden başlayarak 12. sınıfa kadar bütün sınıf seviyeleri için öğretim programları ile uyumlu bir biçimde güncel, güvenilir, etkileşimli ve kişiselleştirilmiş içeriklerin yer aldığı bilinmektedir. İçerik çeşitliliği bakımından salgın döneminde yapılan çalışmalarla birlikte oldukça zenginleştirilmiştir. Öğrencilere her öğretim kademesine yönelik ders kitapları, etkileşimli kitaplar, çeşitli uygulamalar ve testler sunulurken konu ve kazanımlarla eşleştirilmiş video ve etkileşimli anlatımlar, alıştırmalar, özetler, infografikler ve proje dokümanları ilave edilmiştir (MEB, 2020d). Haftalık ders çizelgesinde yer alan derslere hizmet eden içeriklerin yanı sıra birçok kategoride içerik de yerleştirilmiştir. Öğretmenlerin mesleki gelişimlerine katkı sağlayacak birçok yeni içerik de bu dönemde kullanıma sunulmuştur. Eğitim öğretim faaliyetlerinin tüm paydaşlarına (öğretmen, öğrenci ve veliler) hizmet eden onların kişisel gelişimlerine katkı sağlayan ve eğlenceli vakit geçirmelerine imkân sağlayan kütüphane bölümünde çizgi film, animasyonlar, kitaplar, dergiler, oyunlar, belgeseller, röportajlar vb. birçok içerik yer almıştır. Ayrıca 11 ve 12. Sınıf öğrencilerinin üniversiteye giriş sınavına yönelik hazırlıklarına katkı sağlamak amacıyla EBA Akademik Destek sisteminde konu anlatım videoları, çözümlü örnek soru videoları, daha önceki yıllarda çıkmış sınav soruları ve bunların çözümlerine yer verilmiştir (MEB, 2020e).

2019-2020 Eğitim Öğretim Yılı'nın ikinci yarısının devam ettiği haftalarda eğitim öğretime verilen zorunlu ara, çok kısa bir sürede uzaktan eğitime geçilmesini gerekli kılmıştır. Bu sebeple Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde EBA aracılığı ile uzaktan eğitime yönelik içerik üretmek üzere birçoğu öğretmenlerden oluşan ekipler kurulmuştur. Bu dönemde oluşturulan yeni medya içeriklerinin birçoğu, sınıf ortamındaki gibi ekran önünde düz anlatım tekniği ile oluşturulmuştur. Kısıtlı zaman dilimine sahip olunmasından dolayı bu duruma mecbur kalındığı da düşünülmektedir. Ayrıca; kamera karşısında duruş, giyim, jest ve mimikler, zaman yönetimi vb. etmenler öğretmenler tarafından belirli bir zaman dilimine ihtiyaç duyulan konulardan bazılarını oluşturmaktadır. Yaz dönemi çalışmalarında oluşturulan yeni medya içeriklerinin görsel iletişim ve grafik tasarım açısından daha etkili olduğu düşünülmektedir. Öğretmenler bir önceki dönemde karşılaştıkları bütün problem durumlarına karşı her biri alanında uzman, akademisyen, eğitimci, sunucu, yapımcı ve yönetmenlerin katılımıyla gerçekleştirilen hizmet içi eğitim faaliyetlerine alınmışlardır. Hizmet içi eğitim faaliyetleriyle birlikte ders içeriklerinin hedef kitlenin ilgisini çekebilecek, ders süresince ilginin

devamlı olarak yüksek seviyede tutulmasına çalışılmıştır. Ders içeriğine hizmet eden örnek fotoğraf, görsel, illüstrasyon, animasyon vb. içeriklerin dijital içerik işleme yazılımlarının yardımı ile tasarım ve kurgu aşamasında yeni medya platformlarına eklenmesi imkânını doğurmuştur. Söz gelimi öğretmen güneş tutulmasını anlatırken ekranda öğretmenin bir tarafına güneş diğer tarafına ise dünya ve ay yerleştirilerek anlatıma katkı sağlaması ve hedef kitlenin ilgisinin çekilmesi sağlanmıştır. İlk okuma yazma etkinliklerinde harflerin yazılışlarını gösteren animasyonlar, tipografik öğelere verilen hareketler ile kelime ve cümle yapılarına ilişkin anlatımlar ve “ışıklı cam yazı tahtası” gibi şeffaf zemin üzerine yazı yazma imkânı veren gereçler ile öğretmen yüzünü ekrana dönerek tahtaya yazdığı örneklerle dersi yüz yüze işleme imkânı bulabilmektedir. Ortaokullarda “greenbox” tekniği ile öğretmen bulunduğu mekândan ayrılarak derste işlenen konunun gerçekleştiği ortama dahil olmuştur. Aktüel çekimlerle stüdyo ortamının dışarısına çıkmıştır. Müzeler, ören yerleri, çeşitli sanatsal faaliyetlerin yürütüldüğü atölye ortamları, laboratuvarlar, bilim merkezleri, mimarisi ile ön plana çıkan mekanlar adeta sınıf ortamına dönüştürülerek alanında uzman konuklar bu sürece dahil edilmiştir. Bahsi geçen örneklere bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin imkân verdiği daha birçok tasarımsal öğe ve durum eklemek mümkündür. Dünyada ve ülkemizde eğitim öğretime verilen zorunlu ara ile uzaktan eğitime yönelik literatür taramasında bir çok ülkenin benimsediği uzaktan eğitim yaklaşımlarının incelendiği görülmektedir. Bu çalışmada dünyanın gelişmişlik düzeyi birbirinden farklı ülkelerinin uzaktan eğitim süreçlerini kendi gelişmişlik düzeyleri ve ekonomik koşulları ölçüsünde yönetmeye çalıştıkları ifade edilmektedir. Bu süreci yönetirken iletişim teknolojilerinin sağladığı bütün imkânlardan ekonomiklik bakımından değişik ölçülerde yararlanıldığı söylenebilir (Eken vd., 2020). Ülkemizin uzaktan eğitimdeki durumunun ele alındığı çalışmalarda genel anlamda elektronik içeriklerin tasarımının dışında kalan bütün bileşenlerin ele alındığı anlaşılmaktadır. Uzaktan eğitime yönelik paydaş görüşleri (Gören vd., 2020), ölçme ve değerlendirmedeki aksaklıklar, avantajlar ve dezavantajlar (Duman, 2020; Adıgüzel, 2020), teknolojik altyapı eksikliklerine bağlı fırsat ve imkân eşitsizliği, hedef kitlenin sosyalleşme yetersizliği ve bu sürecin neden olduğu kriz ortamı ele alınmıştır (Özdoğan ve Berkant, 2020).

Uzaktan eğitim süreci için hazırlanan yeni medya içerikleri incelendiğinde Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri, İngilizce vb. haftalık ders çizelgesinde yer alan derslerin yanında öğrenciler için bir çok kuşağın hazırlandığı bilinmektedir. Bu kuşakları; bilim ve teknoloji, kültür ve sanat, spor ve yaşam gibi isimlerde sınıflandırmak mümkündür. Çağdaş anlamda sanat eğitimi, sanatsal etkinlikler yoluyla bireylerin ve toplumun buldukları çevreye karşı duyarlı olmalarına, birbirleri ile yararlı ilişkiler geliştirmelerine, estetik haz anlamında ihtiyaçlarını karşılamaya, sanatsal bir ürün ortaya koyabilmeye ya da ortaya konan bir ürünü estetik açıdan yorumlayabilmeye ve bu yollarla yaşantılarını anlamlı hale getirebilmelerine yönelik kazanımları elde edebilmelerine katkı sağlar (Buyurgan ve Buyurgan, 2018). EBA’da bu yönüyle güzel sanatların birçok alanından örneklerin bulunduğu içeriklerin bazılarında bütün kademelerde hedef kitlenin sanat eğitimi açısından önemli içeriklere yer verildiği düşünülmektedir. İlkokullara yönelik geliştirilen içerikler incelendiğinde hedef kitlenin gelişim özellikleriyle birlikte öğretim programının da dikkate alındığı içeriklere yer verildiği düşünülmektedir. Basitten karmaşığa, kolaydan zora gidilerek hedef kitlede resim çizmenin hazzına varmayı, iyi ya da kötü çizimden ziyade çizme eyleminin kendisinin önemine vurguyu amaçlamış görünmektedir. Ayrıca çocuk hikâyeye kitaplarında yer alan figürlerden oluşan örnekler ile basit ve kolay ulaşılabilir malzemelerden nasıl etkili birer ürün ortaya koyulabileceği de gösterilmiştir. Ortaokullara yönelik olarak görsel sanatlar derslerinin uygulama örneklerinden oluşan içeriklerin yanı sıra öğrencileri bir sonraki öğretim kademesi olan ortaöğretime hazırlayan, heveslendiren ve güdüleyen içeriklere de yer verildiği görülmektedir. Güzel Sanatlar Liselerinde öğrenim gören öğrencilerin ürettikleri çalışmalarda eğitim kurumunun özellikleri ve geleceğine ilişkin muhtemel yönelişler de söz konusu olmuştur. Lise öğrencileri başta olmak üzere diğer kademelerin de ilgisini çekebilecek içeriklere EBA’da yer verilmiştir. Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültelerinde yer alan bölümlerde verilen sanat eğitimi içerikleri, örnek durum ve materyallerle açıklayıcı anlatımlar öğrenciler için ilgi çekici bir biçimde ele alınmıştır. Bunların yanında Geleneksel Türk Sanatlarından minyatür, ebru vb. örneklere de yer verildiği görülmektedir. Fotoğraf, karikatür, kâğıt katlama vb. konuların ele alındığı içeriklerde uygulama örnekleri ile çeşitli konulara yönelik ayrıntıların ele alındığı çeşitli içerikler de bulunmaktadır. İçeriklerin belli başlı ortak özellikleri içerisinde; hedef kitleye sanatı sevdirmek, sanat eğitiminin önemini sezdirmek, sanatın insan hayatına önemli etkileri ve katkılarının bulunduğunu örneklerle belirtmek vb. olduğu da bilinmektedir. Diğer içeriklerde olduğu gibi EBA kapsamında sanat eğitimi içeriklerinin oluşturulmasında da bilgisayar ve iletişim teknolojilerine, görüntü işleme ve masaüstü yayıncılık programlarına yer verilmiştir.

5. SONUÇ

İnsanların çeşitli nedenlerle iletişim kurma ihtiyacı, teknolojinin gelişimi ile birlikte artarak devam etmiştir. Sanayi devrimi; fotoğrafın keşfi, grafik tasarım ve baskı teknolojileri alanındaki gelişmeleri tetiklemişken, bu durum bilginin yanında görselliğinde ön plana çıkmasının zeminini hazırlamış, görsel iletişime duyulan ihtiyacı daha çok ortaya çıkarmıştır. Yirminci yüzyılın sonlarında yazılım teknolojileri kullanılmaya başlamadan önce grafik tasarımcılar, animasyon sanatçıları ve film yapımcıları tamamen farklı teknolojiler kullanırken bilgisayar teknolojilerinin insan hayatına girmesiyle birlikte görsellik de ekranlara taşınmıştır. Bilgisayarlar, tabletler, akıllı televizyon ve cihazlar internetin de yaygınlaşmasıyla insanlar tarafından kullanım oranı her geçen gün daha da artmıştır. Görsel iletişim gündelik hayatımızın bir parçası olmuştur. Başımızı ne tarafa çevirirsek çevirelim görsel iletişim ile ilgili bir mesaj, uygulama ve tasarım ile karşılaşabiliriz. Bu karşılaşma kimi zaman istem dışı şekilde gerçekleşirken kimi zamanda istendik bir şekilde gerçekleşmiştir. Eğitim bu anlamda bu istendik alanlardan biri durumundadır.

EBA platformu da kurulduğu günden bu yana Türkiye genelinde birçok değişim ve gelişmelere sahne olmuştur. Örgün eğitime destek olmak amacıyla kurulan EBA, günümüzde eğitim öğretime verilen zorunlu ara ile birlikte örgün eğitimin kendisi haline gelmiştir. Bu dönemde binlerce ders içi, ders dışı içerik ve etkinliğin yer aldığı uzaktan eğitime devam eden milyonlarca öğrenci ve yüz binlerce öğretmenin EBA'ya aktif olarak kullanılmaktadır.

Görsel iletişime hizmet eden bütün tasarımlarda olduğu gibi eğitim amacıyla tasarlanan öğretim materyalleri de görsel tasarım öge ve ilkelerinin etkili bir biçimde uygulandığı çalışmalardan meydana gelmiştir. Çünkü ülkemizin eğitim ile ilgili olarak belirlenen hedeflere ulaşabilmesi, başarının yakalanması için atılması gereken adımlardan biri de eğitim sistemimize hizmet edecek öğretim materyallerinin etkililiğinin olmasıdır. Gerek örgün eğitim için tasarlanan basılı materyaller gerekse örgün eğitime destek olması amacıyla tasarlanan elektronik içerikler ve uzaktan eğitimde kullanılacak yeni medya tasarımları olsun bütün öğretim materyallerinin alan uzmanlarının yanı sıra görsel sanatlar eğitimi almış sanat eğitimcileri ile grafik tasarımcılarının destek ve katkılarıyla etkili birer öğretim materyaline dönüştürülebileceği düşünülmektedir.

TIMSS ve PISA gibi eğitimde uluslararası başarının ölçüldüğü sınavlarda başarılı sonuçlar alan ülkelerin eğitim sistemlerinin sıkça irdelendiği bilimsel araştırmalar kadar, öğretim materyallerinin de görsel tasarım anlamında incelenmesi ve örnek alınması gereken hususların olup olmadığının alan uzmanları tarafından araştırılmasını önemli kılmaktadır.

KAYNAKÇA

Aker, S. (2003). *Tasarım*. İstanbul: Ya-Pa.

Alpan, G. (2008). Görsel Okuryazarlık ve Öğretim Teknolojisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. Aralık 2008. Cilt:V, Sayı:II, 74-102 <http://efdergi.yyu.edu.tr> sayfasından erişilmiştir.

Arıkan, A.G. (2009). *İmgeden Baskıya Grafik Tasarım Corel Draw Uygulamaları*. Konya: Eğitim Akademi.

Armstrong, H. (2012). *Graphic Design Theory*. New York: Princeton Architectural.

Aydın, E. D. (1998). *Görsel İletişim Tasarımı Temel Ders Notları*. İstanbul: Yorum Sanat.

Bağirov, V. (2014). *Resim-İş Eğitiminde Grafik*. Ankara: Pegem.

Becer, E. (2015). *İletişim ve Grafik Tasarım*. Ankara: Dost.

Buyurgan, S. & Buyurgan, U. (2018). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*. Ankara: Pegem.

Demir, D., Özdiç F, & Ünal, E. (2018). Eğitim Bilişim Ağı (EBA) Portalına Katılımın İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 407-422, doi: 10.17556/erziefd.402125

Erişti, S. D. (2018). *Yeni Medya ve Görsel İletişim Tasarımı*. Ankara: Pegem.

Gökay, M. (2019). Görsel Sanatlar Eğitimi. A.O. Alakuş & L. Mercin (Ed.). *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi* içinde (s.13). Ankara: Pegem.

İnan, Ç. (1998). *Soyut ve Somut Tasarım Olgusunda Anlatım Yöntemleri*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi.

İncearık, M. E. (2011). *Grafik Tasarım Rehberi*. İstanbul: Kodlab.

- Ketenci, H. F. & Bilgili C. (2006). *Yongaların Onbin Yıllık Gizemli Dansı Görsel İletişim & Grafik Tasarımı*. İstanbul, Beta.
- Kınık, M. (2005). *Grafik Tasarım ve Üretim Teknolojileri*. Ankara: Asil.
- Millî Eğitim Bakanlığı, Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü (2020). *Sayılarla Uzaktan Eğitim 23 Mart-11Aralık 2020*. <http://yegitek.meb.gov.tr/www/sayilarla-uzaktan-egitim/icerik/3125> sayfasından erişilmiştir.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı FATİH Projesi (2020) *Fatih Projesi*. <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/icerik/> sayfasından erişilmiştir.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi (2020) *Millî Eğitim Temel Kanunu*. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Odabaşı, H. A. (2006). *Grafikte Temel Tasarım*. İstanbul: Yorum Sanat.
- Özsoy, V. (2015). *Görsel Sanatlar Eğitimi*. Ankara: Pegem.
- Turgut, E. (2013). *Grafik Dil ve Anlatım Biçimleri*. Ankara: Anı.
- Uçar, T. F. (2017). *Görsel İletişim ve Grafik Tasarım*. İstanbul: İnkılap.
- Weill, A. (2008). *Grafik Tasarım*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat.
- Yurtalan, B. (2019). *Yenilenen Öğretim Programları İçin Tasarlanan Türkçe 5 Ders Kitabının Görsel Tasarım İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.